

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16.01.1989, sp. zn. 4 Tz 45/88, ECLI:CZ:NS:1989:4.TZ.45.1988.1

Číslo: 13/1990

Právní věta: I. Přednosta ženského a porodnického oddělení nemocnice s poliklinikou není při výkonu práv a povinností vyplývajících z této funkce veřejným činitelem. II. Rozhodování o úkonech lékařské péče je obstaráváním věcí obecného zájmu, lékař jím však nevykonává pravomoc veřejného činitele. Takovým rozhodováním je i rozhodnutí o tom, že pacient bude operován a hospitalizován v nemocničním oddělení, které lékař - přednosta oddělení - řídí, popř. rozhodnutí, že lékař provede operaci sám. Jestliže za to, že takto rozhodne, přijme úplatek, může se dopustit trestného činu přijímání úplatků podle 160 odst. 1 tr. zák., nenaplní však znaky ustanovení 160 odst. 3 tr. zák. V takovém případě je nerozhodné, že pacienta bude nutno v důsledku provedené operace a hospitalizace uznat práce neschopným.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 16.01.1989

Spisová značka: 4 Tz 45/88

Číslo rozhodnutí: 13

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Přijímání úplatku, Úplatkářství

Předpisy: 140/1961 Sb. § 89 odst. 8
§ 160 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

K stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem ČSR Nejvyšší soud ČSR zrušil rozsudek krajského soudu v Ústí nad Labem z 1. 6. 1988 sp. zn. 6 To 223/88 ve výroku o vině trestným činem přijímání úplatku podle § 160 odst. 1, odst. 3 tr. zák. a ve výroku o trestu a rozsudek okresního soudu v Ústí nad Labem ze 17. 3. 1988 sp. zn. 1 T 1/88 ve výroku o vině trestným činem přijímání úplatku podle § 160 odst. 1, odst. 3 tr. zák. Okresnímu soudu v Ústí nad Labem bylo přikázáno, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění;

Rozsudkem okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 17. 3. 1988 sp. zn. 1 T 1/88 byl obviněný doc. MUDr. J. R., CSc., uznán vinným trestným činem přijímání úplatku podle § 160 odst. 1, odst. 3 tr. zák., který spáchal tím, že v souvislosti s rozhodováním o poskytování zdravotnických služeb a poskytováním zdravotnických služeb i léčebně preventivní péče na ženské klinice ILF v krajské

nemocnici v Ústí nad Labem jako přednosta kliniky přijal ve 41 případech od pacientek, popřípadě jejich manželů úplatek a že tím v pěti případech spáchal trestný čin přijímání úplatku podle § 160 odst. 1 tr. zák. v postavení veřejného činitele (§ 160 odst. 3 tr. zák.).

Dále byl uznán vinným trestným činem přijímání úplatku podle § 160 odst. 2, odst. 3 tr. zák., který měl spáchat tím, že v téže funkci a tamtéž v měsíci červenci a srpnu 1980 v době ústavního ošetřování Š. K. při sdělení výsledku gynekologického vyšetření požádal tuto pacientku o úplatek ve výši 10 000 Kčs za umožnění dalšího gynekologického vyšetření a hospitalizace na ženské klinice ILF. Později v jarních měsících 1981 přijal od této pacientky částku 8000 Kčs a bonboniéru v hodnotě nejméně 17,50 Kčs.

Okresní soud v Ústí nad Labem uznal obžalovaného vinným dále trestným činem porušování povinnosti v provozu socialistické organizace podle § 130 odst. 1, odst. 2 tr. zák. z toho důvodu, že v období od 1. 4. 1983 po nabytí účinnosti závazného opatření ministerstva zdravotnictví ČSR č. 18 z roku 1982 (registrované v částce 6/1983 Sb. zák. (do konce měsíce srpna 1986 jako přednosta ženské kliniky ILF v Ústí nad Labem neplnil své povinnosti vyplývající z uvedeného závazného opatření, ze Zásad kontroly č. 66/1982 Sb., z organizačního řádu Krajského ústavu národního zdraví v Ústí nad Labem a z provozního řádu ženské kliniky ILF tím, že nekontroloval prováděné výkony umělého oplodnění a jejich evidenci a zúčtování. Umožnil tím MUDr. J. L., že jako lékař pověřený prováděním výkonů umělého oplodnění kromě 248 evidovaných pokusů umělého oplodnění provedl u 46 evidovaných pacientek celkem 192 neevidované pokusy a u 21 neevidovaných pacientek 62 neevidovaných pokusů umělého oplodnění. KÚNZ v Ústí nad Labem tím vznikla škoda ve výši nejméně 50 800 Kčs.

Za tyto trestné činy byl odsouzen podle § 160 odst. 3 a § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání dvou roků a šesti měsíců, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. a) tr. zák. zařazen do první nápravně výchovné skupiny. Podle § 53 odst. 1 tr. zák. mu byl uložen peněžitý trest ve výměře 25 000 Kčs a pro případ, že by výkon tohoto trestu mohl být zmařen, podle § 54 odst. 3 tr. zák. byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců. Podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. mu byl uložen trest zákazu činnosti, záležející v zákazu výkonu povolání lékaře na dobu dvou roků. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. obviněnému byla uložena povinnost, aby poškozenému Krajskému ústavu národního zdraví v Ústí nad Labem uhradil částku ve výši 11 060 Kčs.

Z podnětu odvolání krajský soud v Ústí nad Labem jako soud odvolací rozsudkem ze dne 1. 6. 1988 sp. zn. 6 To 223/88 rozsudek okresního soudu zrušil ve výroku o vině trestnými činy přijímání úplatku podle § 160 odst. 2, odst. 3 tr. zák. a porušování povinnosti v provozu socialistické organizace podle § 130 odst. 1, odst. 2 tr. zák. a ohledně těchto trestných činů rozhodl tak, že věc vrátil prokurátorovi k došetření. Dále zrušil výrok o trestu a výrok o povinnosti obviněného nahradit způsobenou škodu. Při nezměněném výroku o vině trestným činem přijímání úplatku podle § 160 odst. 1, odst. 3 tr. zák. uvedeného pod body ad 1/ až 41/ rozsudku okresního soudu obviněnému uložil podle § 160 odst. 3 tr. zák. nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců, pro jehož výkon jej podle § 39a odst. 2 písm. a) tr. zák. zařadil do první nápravně výchovné skupiny. Dále mu uložil podle § 53 odst. 1 tr. zák. peněžitý trest ve výměře 10 000 Kčs a pro případ, že by výkon tohoto trestu mohl být zmařen, podle § 54 odst. 3 tr. zák. stanovil náhradní trest odnětí svobody v trvání dvou měsíců. Podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. mu uložil trest zákazu činnosti, spočívající v zákazu výkonu vedoucí funkce ve zdravotnictví, počínaje funkcí zástupce přednosta oddělení zdravotnického zařízení na dobu osmnácti měsíců.

Proti rozsudku krajského soudu podal generální prokurátor ČSR stížnost pro porušení zákona. Vytkl v ní, že rozsudky okresního a krajského soudu byl porušen zákon v neprospěch obviněného, pokud obžalovaného doc. MUDr. J. R., CSc., uznaly vinným z toho, že trestný čin přijímání úplatku podle § 160 odst. 1, odst. 3 tr. zák. spáchal jako veřejný činitel. Okresní soud právní názor odůvodnil úvahou,

že pokud obviněný rozhodl o hospitalizaci pacientky, třebaže stanovil jen její termín a pacientka nastoupila, rozhodl tím o její pracovní neschopnosti, takže se podílel na výkonu pravomoci orgánů státní zdravotní správy, a měl tedy postavení veřejného činitele.

Krajský soud výslovně považoval tuto právní úvahu v zásadě za správnou a zákonnou a v této souvislosti vyslovil názor, že obviněný v postavení primáře (přednosta oddělení) byl sám o sobě veřejným činitelem.

Obviněný jako přednosta ženského a porodnického oddělení nemocnice s poliklinikou byl však podřízen řediteli nemocnice. Jak plyne z organizačního řádu krajského ústavu národního zdraví, obviněný organizoval a řídil činnost oddělení, odpovídal za odbornou úroveň práce a za provoz tohoto oddělení. Řediteli nemocnice odpovídal za léčebně preventivní činnost a za administrativně hospodářskou činnost oddělení. Neměl tedy buď vůbec nebo samostatně pravomoc na úseku státní správy při vedení oddělení. Úplatky přijal za to, že pacientka bude operována, a proto hospitalizována v nemocničním oddělení jím řízeném, popř., že operaci provede sám, nikoli za to, že ji uzná práce neschopnou. Chyběl zde přímý vztah úplatku k následnému rozhodnutí o pracovní neschopnosti. Právní úkony spojené s výkony léčebné péče prováděné lékařem nejsou výkonem pravomoci veřejného činitele. Okolnost, zda takový úkon musí být proveden v rámci hospitalizace, který má za následek pracovní neschopnost, není natolik významný, aby toto rozhodnutí bylo posuzováno jako činnost veřejného činitele. Z toho se dovozuje, že skutek neměl být právně kvalifikován též podle § 160 odst. 3 tr. zák.

V závěru stížnosti pro porušení zákona byl učiněn návrh, aby Nejvyšší soud ČSR vyslovil, že napadeným rozsudkem byl porušen zákon v ustanovení § 258 odst. 1 písm. d), § 2 odst. 6 tr. ř. a v ustanovení § 89 odst. 8 a § 160 odst. 1, odst. 3 tr. zák. v neprospěch obviněného, dále aby napadený rozsudek zrušil ve výroku o vině trestným činem přijímání úplatku podle § 160 odst. 1, odst. 3 tr. zák., jakož i výroky na ně navazující, a dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud ČSR přezkoumal v rozsahu ustanovení § 267 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného rozsudku, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že v tomto řízení a napadeným rozsudkem byl zákon porušen.

Okresní soud shodně s provedenými důkazy, které také správně zhodnotil, zjistil, že obviněný v době od roku 1979 do roku 1987 v 41 případech v souvislosti s vyšetřením nebo nemocničním léčením, většinou spojeným s operací, přijal od jednotlivých pacientek, popř. od jejich manželů různé věci (alkoholické nápoje, skleněné vázy apod.) a peněžité částky, vše v celkové hodnotě 16 722,90 Kčs. Z toho je zřejmé, že obviněný v souvislosti s prováděním léčebných úkonů, tedy oprávněných zájmů občanů přijal úplatek, přitom o úplatek nežádal. Naplnil tím znaky trestného činu přijímání úplatku podle § 160 odst. 1 tr. zák. Okresní soud proto postupoval správně, pokud obviněného uznal vinným tímto trestným činem, pochybil však, když současně vyslovil, že obviněný tento trestný čin spáchal jako veřejný činitel.

Okresní i krajský soud a předtím v obžalobě i okresní prokurátor považovali rozhodnutí o operaci při hospitalizaci, tedy úkony léčebné péče, za výkon pravomoci veřejného činitele, a to jen ty případy, jejichž důsledkem bylo i uznání pacientky práce neschopnou nebo pokud pokračovala v pracovní neschopnosti. Navíc za výkon pravomoci veřejného činitele soudy posuzovaly pouze ty případy takto spojených léčebných úkonů (operace, hospitalizace a následující pracovní neschopnost), kdy obviněný úplatek přijal před rozhodnutím o provedení operace a o hospitalizaci. Okresní soud odůvodnil právní názor úvahou, že pokud obviněný rozhodl o hospitalizaci, třebaže jen stanovil její termín a pacientka nastoupila, rozhodl tím o její pracovní neschopnosti a podílel se tak na výkonu pravomoci orgánů státní zdravotní správy a měl postavení veřejného činitele. Krajský soud tuto úvahu podpořil vyslovením názoru, že obviněný v postavení primáře (přednosta oddělení) byl sám o

sobě veřejným činitelem.

Vyslovený právní názor není správný. Podle hlavy první, oddílu 4, § 17 odst. 2 zákona o péči o zdraví lidu č. 20/1966 Sb. je léčebně preventivní péče zdravotnickou službou, vyšetřovací a léčebné úkony se provádějí se souhlasem nemocného (§ 23 odst. 2 cit. zák.). Uvedený zákon v ustanovení § 24 odst. 3, odst. 4 taxativně vymezuje případy, kdy souhlasu není třeba. Proto právní úkony spojené s výkonem léčebné péče prováděné lékařem mají povahu péče o zdraví lidí a nelze je považovat za plnění takových úkolů společnosti a státu, s nimiž je spojena odpovědnost i pravomoc veřejného činitele. Za plnění úkolů společnosti a státu je možno považovat činnost spojenou s administrativně zdravotnickými akty, jimiž je např. zjišťování pracovní neschopnosti za účelem poskytování dávek nemocenského pojištění nebo organizování širší preventivní léčebné péče ve zdravotním obvodu apod. V posuzované věci nemá význam, že hospitalizace jednotlivých pacientek byla spojená s rozhodnutím o pracovní neschopnosti, popř. s jejím pokračováním, neboť soudy nesprávně v tomto směru hodnotily skutková zjištění. Z nich vyplývá, že důvodem, pro který se pacientky obracely na obviněného, bylo poskytnutí léčebné péče, která byla nutná, nikoli uznání pracovní neschopnosti nebo získání dávek nemocenského pojištění. Obviněný jednal z důvodů nutnosti vyšetření pacientky, určení diagnózy onemocnění, posouzení vhodnosti či nutnosti operace, ústavního ošetřování, nikoli umožnit jí pracovní neschopnost. Úplatky přijal za to, že pacientka bude operována, hospitalizována v nemocničním oddělení jím řízeném, popř. že operaci provede sám, nikoli za to, že ji uzná práce neschopnou. Chybí zde proto souvislost úplatku ve smyslu § 160 odst. 1 tr. zák. s následným rozhodnutím o pracovní neschopnosti, která po provedené operaci byla nutná.

Z toho je zřejmé, že obviněný v případech uvedených pod body ad 7, 27, 31, 35 a 39 nejednal jako veřejný činitel. V této souvislosti je též chybný názor krajského soudu, pokud vyslovil, že obviněný jako přednosta zdravotnického zařízení je obecně veřejným činitelem ve smyslu § 89 odst. 8 tr. zák. Z organizačního řádu KÚNZ v Ústí nad Labem, platného od 1. 7. 1976, vyplývá, že podle článku 2, bodu 2 statutárním orgánem oprávněným jednat jménem KÚNZ ve všech věcech je jeho ředitel. Ostatní vedoucí pracovníci jsou oprávněni činit jeho jménem právní úkony v rozsahu určeném dalšími ustanoveními tohoto řádu, pracovním řádem nebo individuálním pověřením ředitele. Obviněný jako přednosta ženského a porodnického oddělení nemocnice s poliklinikou byl podřízen řediteli nemocnice, který v rámci organizační struktury krajského ústavu národního zdraví je přímo podřízen řediteli tohoto zdravotního zařízení (čl. 21, čl. 5 bod 2 organizačního řádu). Především organizoval a řídil činnost oddělení, odpovídal za odbornou úroveň této činnosti podle provozního řádu nemocnice (čl. 5 bod 5) odpovídal za provoz oddělení. Podle bodu 2 článku 5 organizačního řádu plnil veškeré úkoly ve smyslu platných předpisů orgánů státní zdravotní správy za vedení ředitele nemocnice. I podle provozního řádu ženského a porodnického oddělení jím řízeného odpovídal řediteli nemocnice za léčebně preventivní péči i za administrativně hospodářskou činnost oddělení. Obviněný tedy neměl buď vůbec, nebo samostatně pravomoc, kterou by užíval, jež by mu byla svěřena při plnění úkolů společnosti a státu (§ 89 odst. 8 tr. zák.). Z toho důvodu obviněného nelze považovat za veřejného činitele, pokud vykonával funkci přednosta ženského a porodnického oddělení nemocnice s poliklinikou.

Z uvedeného vyplývá, pokud okresní a krajský soud vyslovily právní názor, že obviněný přijetí úplatku jednáním uvedeným pod body ad 7, 27, 31 a 39 učinil jako veřejný činitel a spáchal tím trestný čin přijetí úplatku též podle § 160 odst. 3 tr. zák., porušily v jeho neprospěch zákon.